

Ilmastonmuutos ja maaseutu- hankkeen antia ja ehdotuksia: Ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen haasteet ja mahdollisuudet Suomen maataloilla

Riitta Savikko ja Sari Himanen
Luonnonvarakeskus Mikkeli

Esityksen rakenne

- **Ilmastonmuutos ja maaseutu –hanke (ILMASE)**
 - Esittely
 - Miten tiedonvälitystä tehty – tuotokset
 - Työpajat toimintamuotona – vuorovaikutus käytännössä
 - Työpajojen antia
- **Ilmastoviisaita ratkaisuja maaseudulle –hanke (VILMA)**
 - Alustavia suunnitelmia

Kuva: Luken arkisto

Ilmastonmuutos ja maaseutu (ILMASE)

Tavoitteet:

- Tarjota tietoa ja keskustelua ilmastonmuutoksesta käytännönläheisesti ja maaseudun toimijoiden näkökulmasta
- Tuoda ennakoiva ilmastonmuutokseen varautuminen (sekä hillintä että sopeutuminen) läheisemmäksi nykypäivän toimintaa
- Yhdistää alueellisia toimijoita ja tutkimusta
- Auttaa löytämään oleelliset tietotarpeet jatkotoimien ja -tutkimuksen kohdistamiseksi

Toteutus:

- Toteutusaika: 4/2011 – 9/2014
- Toteutusalue: valtakunnallinen tiedonvälityshanke
- Toteuttaja: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT
Vastuullinen johtaja: Vanhempi tutkija Sari Himanen
Projektipäällikkö: Tutkija Riitta Savikko
Ydinpopossa myös: Tutkija Karoliina Rimhanen ja Tutkija Hanna Mäkinen
- Rahoittaja: Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma (Hämeen ELY-keskus)
- Kokonaisbudjetti 268 300 euroa

Miten tiedonvälitystä tehty - tuotokset

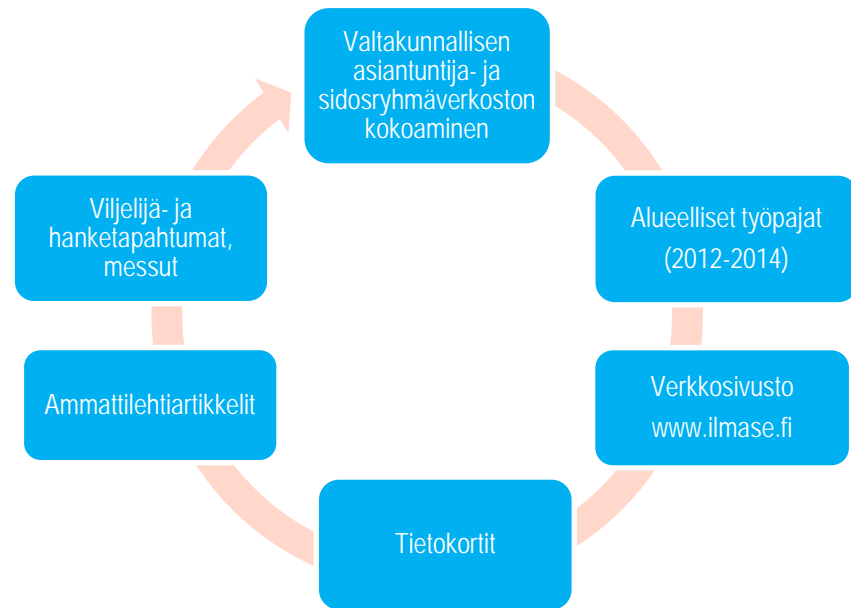
- Ilmastotietotarpeiden selvitys
- 12 työpajaa ja niiden diaesitykset nettisivuilla
- 6 tietokorttia
- Nettisivusto ilmase.fi
- Osallistuminen maatalousnäyttelyihin (3 kertaa)
- Ammattilehtiartikkeleita (5kpl) (esim. [Maaseudun Tiede 4/2014](#), s.2)
- Muita julkaisuja: esitelmiä, postereita, hanke-esite, abstrakteja (18 kpl)
- Yhteistyö/toimijaverkoston sähköpostilista ja uutiskirje
- Loppuseminaari ja sen videoinnit nettisivustolla
- Näkyvyyttä teemalle Suomessa ja Euroopassa

(15 EU:n parhaimman maaseutuohjelman hankkeen joukossa.

EAFRD project helps Finnish farmers to tackle climate challenges.

Article in Brochure: The European Agricultural Fund for Rural Development.

Project examples 2007-2013, p.8-9, [linkki esitteeseen](#))

Työpajat toimintamuotona

- 12 työpajaa ympäri Suomen
- viljelijöiden, neuvojen, tutkijoiden, viranhaltijoiden ja opiskelijoiden yhteisiä työpajoja (300 osallistujaa)
- ilmastonmuutokseen kytkeytyviä, käytännönläheisiä ja helposti lähestyttäviä, alueellisesti olennaisia aiheita
- asiantuntija-alustuksia ja fasilitoitu ryhmäkeskustelu (me-we-us)
- pohdittiin ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen haasteita ja mahdollisuuksia

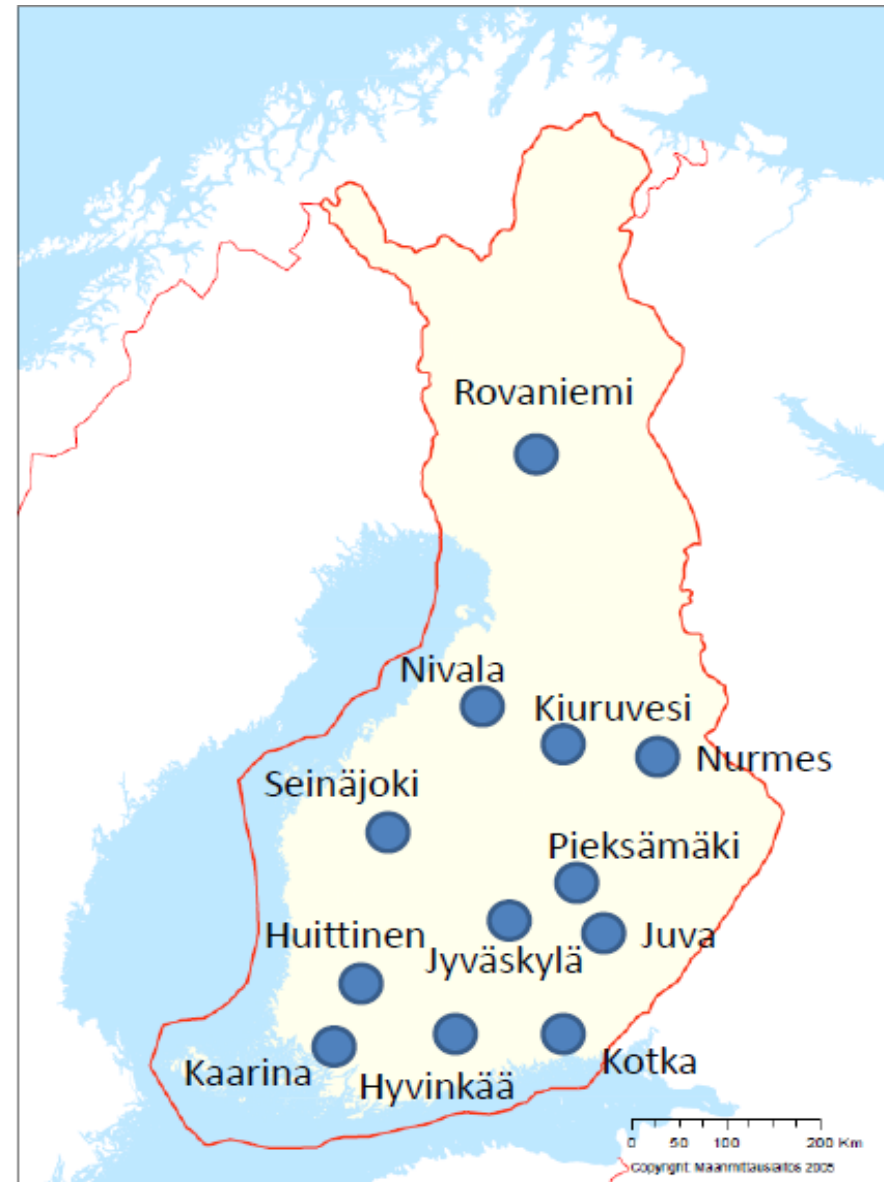
Kuvat: Karoliina Rimhanen

Työpajojen teemoja

Työpajojen paikkakunnat

Hankkeessa järjestetyt työpajat

ajankohta	otsikko	paikkakunta	osallistuja -määrä
16.4.2012	Mistä kannattavuutta kestävästi?	Juva	14
18.4.2012	Tulevaisuutta tilalle	Hyvinkää	20
1.11.2012	Satovarmuutta muuttuviin ilmasto-oloihin	Kaarina	13
6.11.2012	Maa- ja metsätalousyrittäjät tavoitetulvassa – tulevaisuuden muutokset ja mahdollisuudet	Jyväskylä	18
8.11.2012	Kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa Lapin maaseutuelinkeinoihin?	Rovaniemi	19
20.3.2013	Ratkaisuja rehuntuotannon kannattavuuteen ja kestävyyteen muuttuvassa ilmastossa	Nivala	27
21.3.2013	Lannan ravinteet käyttöön – hyötyjä tilan taloudelle ja ympäristönsuojelulle	Ylistaro/ Seinäjoki	14
27.3.2013	Millä eväillä tuleviin satokausiin – Ravinteet talteen ja taudit kuriin	Kotka	48
25.11.2013	Seosviljelyllä satoa ja viljelyvarmuutta nyt ja tulevaisuudessa	Huittinen	34
27.11.2013	Myrskyt ja muuttuva politiikka - miten varautua tulevaisuuden riskeihin maatilalla?	Kiuruvesi	25
28.11.2013	Kohti energiaomavaraista maatilaa – edullisia ratkaisuja uusiutuvista energianlähteistä	Nurmes	35
14.1.2014	Hiilitase, typpitase ja energiatase – Miten hallita niitä maatilalla ilmastoviisaasti ja kustannustehokkaasti?	Pieksämäki	39

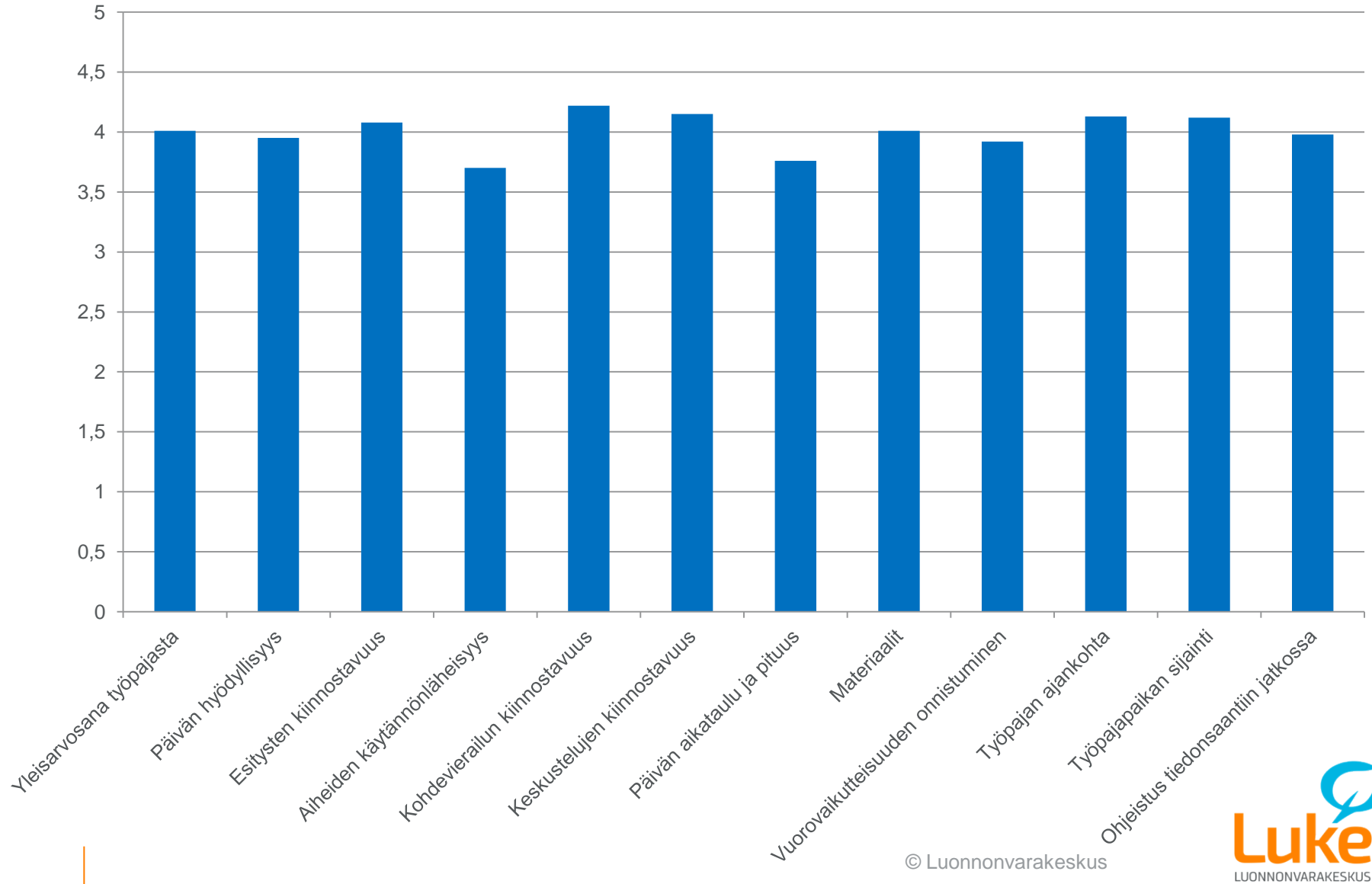
Kuvat: Karoliina Rimhanen

Kooste työpajojen palautteesta

Työpajojen (12 kpl) palautteen keskiarvot

Palautteen n=110
Osallistujia yht. noin 300

Palautetta työpajoista toimintamuotona ilmastokysymysten pohdinnassa

- Asiantuntijoilta toivotaan hyvää kykyä suhteuttaa esim. tutkimustuloksensa nykypäivän käytännön toimintaympäristöön
- Tutkimustiedon viestinnältä toivottiin **yleistajuista kieltä ja ratkaisumahdollisuuksista kertomista**
- Viljelijät toivovat **selkeitä toimintaohjeita perusteluineen, konkreettisia tilatason esimerkkejä, viljelijäkollegoiden kokemuksia**
- Keskustelumahdollisuus eri toimijaryhmien kesken koettiin hedelmälliseksi
- **Vuorovaikutus ja keskustelut**, työpajamaisuus palautteessa mainittu usein antoisimpana osana ja etuna asioiden ymmärtämiselle ja käytäntöön viemiselle
- Alustukset vieraammistakin aiheista herättävät paljon uusia ajatuksia ja voivat innostaa omiin kokeiluihin
- **Kohdevierailut** koettiin antoisiksi
- Neuvojat ja opettajat kokeneet saavansa eväitä omaan opetukseensa ja hyvän tietopäivityspaketin
- Tutkijaosallistujat kokivat saavansa työpajoissa uutta tietoa viljelijöiden ja hallinnon näkemyksistä

Työpajojen antia:

Mistä ilmastonmuutokseen sopeutuvan maatalouden nähdään ponnistavan tilatasolla?

- maaseutuyrittäjien kokeilunhalusta ja tieto- ja osaamispohjasta
- yrittämisen hengestä ja yhteistyökyvystä
- viljelijöiden ja neuvojen toimivaksi koetusta yhteistyöstä
- Suomen vakaasta ja toimivasta yhteiskunnasta
- käytävissä olevista uusiutuvista luonnonvaroista (energia, vesi, puhdas maaperä)
- pitkäjänteisen toiminnan arkisuudesta (esim. 30 vuoden aikajänne)
- samoin arkea ratkaisujen miettiminen omalle tilalle –paikallisia ratkaisuja ilmastokysymyksissäkin tarvitaan
- Ilmastoratkaisut koettiin **motivoiviksi**
 - esimerkiksi viljelykierron ja monipuolistamisen nähtiin lähtevän maan ja pellon kunnioituksesta
 - uusiutuvan energian tuotanto nähtiin toimintatavaksi, joka voi houkutella tiloille jatkajia ja innostaa lähtemään viljelijäksi

Kuva: Luken arkisto

Mitä haasteita ilmastonmuutokseen varautumisessa nähdään?

- yhteistyön puute tai vaikeus
- kokemukset siitä, että viljelijän työtä ei yhteiskunnassa arvosteta pitkällä aikavälillä
- kokemukset siitä, että maatalous- ja ilmastopolitiikassa ei aina haluta huomioida suomalaisen maaseudun erityispiirteitä
- maatalouden epävarma kannattavuuskehitys
- investointeihin tarvittavan pääoman puute
- maaseutuväestön ikääntyminen
- **työmäärä** erityisesti kotieläintiloilla -> ilmastokysymysten pohtiminen uuvuttavaa tai turhaa lisätyötä
- **"byrokratia"**
- **poukkoileviksi koetut maatalous-, energia- ja ilmasto- ja tukipolitiikka** aiheuttavat turhautumista ja pelkoa tilan toiminnan muuttumisesta kannattamattomaksi

Kuva: Tapio Tuomela / Luken arkisto

Kannattavuuden parantamisen ja ilmastonmuutokseen varautumisen keinojen pohdittiin olevan yhdistettävissä

- **satovarmuuden** parantaminen vaihtelevissa sääoloissa esimerkiksi
 - huolehtimalla maan rakenteesta ja kasvukunnosta
 - kokeilemalla uusia viljelykasvilajeja ja -lajikkeita ja monipuolistamalla
- **monipuolisten menetelmien** kokeileminen
 - esim. kasvinvuorotus, seosviljely, typensitojakasvit, monimuotoisuuden ylläpito pellonpientareilla, kierrätysravinteet
- toiveita laajentaa tilan tuotantoa myös **uusiutuvan lähienergian tuotantoon**
 - esimerkiksi biokaasun tuottamiseen
 - innokkaimmilla toiveita jopa tilan energiaomavaraisuuteen pääsemisestä
- nuoret yrittäjät ovat olleet hyvin valistuneita ja kiinnostuneita tilansa kehittamisestä; he kokivat omat mahdollisuutensa vaikuttaa kannattavuuteen myös suurempina

Kuva: Maria Hyvönen

Pääviestejä työpajoista

Maataloudessa ja maaseudulla tarvitaan **ilmastoviisaita ratkaisuja**.

Sellaisia ratkaisuja, jotka parhaimmillaan yhtä aikaa voisivat esimerkiksi

- vähentää ilmastopäästöjä
- auttaa varautumisessa ilmastonmuutoksen tuomiin luonnonolosuhteiden, politiikkaohjauksen ja markkinahintojen muutoksiin
- vähentää riippuvuutta fossiilisesta energiasta ja muista hintavaihteluille alttiista ostopanoksista, kuten typpilannoitteista
- parantaa tilan taloudellista kannattavuutta, katetuottoa
- lisätä luonnon monimuotoisuutta ja auttavat vesistövaikutusten hallinnassa
- sopia tilan pitäjiä elämäntilanteeseen, ehkä vähentää työmäärää sitä toivoessa, ehkä auttaa yhteistyön tekemisessä muiden viljelijöiden ja sidosryhmien kanssa (sitä toivoessa), tehdä arjesta mukavampaa
- lisätä maanviljelyn ja ruoantuotannon arvostusta yhteiskunnassa ja kulttuurissa
- tehdä viljelystä kivaa ja motivoivaa.

Kuva: Luken arkisto

Ilmastoviisaita ratkaisuja maaseudulle (VILMA)

valtakunnallinen maaseutuhanke 2016-2018

vielä muuttuu ja tarkentuu

Tavoitteet

- Hankkeen päätavoite on edistää maaseudun tarpeista lähtevää ilmastotyötä, sekä ilmastonmuutoksen hillintää että ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumista.
- Hankkeessa luodaan, jalostetaan ja jalkautetaan maaseudulle sopivia ilmastoviisaita ratkaisuja yhdessä maaseudun toimijoiden kanssa.
- Maaseudun toimijoiden (viljelijöiden, muiden maaseutuyrittäjien, asukkaiden ja maaseudun kehittäjien) tietämystä ja käsityksiä välitetään hallinnolle ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.
- Hanke jalostaa ja välittää tietoa sekä vahvistaa tietopohjaa ja toimintahalua maaseudun ja maatalouden ilmastoviisaiden ratkaisujen edistämiseksi.
- 3-vuotinen
- budjetti 550 000 euroa

Kuva: Luken arkisto

Toiminta: 6 työpakettia

- maatalouden ilmastoratkaisuja käsittelevät teemaryhmät, työpajat ja webinaarit
- ilmastoviisaita ratkaisuja edistävien pilottimaatilojen verkosto
- asukkaiden tulevaisuustyöpajat/tupaillat ilmastoviisaiden ratkaisujen merkityksestä maaseudulla
- valtakunnallinen viestintä verkossa (mm. blogi, facebook, twitter), ammattilehdissä, tapahtumissa sekä alkutapahtumassa ja loppuseminaarissa
- selvitykset Neuvo2020-neuvojien ilmastotietotarpeista ja maatilojen ilmastoratkaisujen viemisestä käytäntöön
- maatilan ilmastokestävyyden mittari –työkalun kehittäminen ilmastotoimien konkretisointiin ja kokoamiseen erityisesti neuvojen ja maatilojen käyttöön.

Kuvat: Sari Himanen, Juuso Joonas, Luken arkisto

Kiitos!

Riitta Savikko

riitta.savikko@luke.fi

050 571 4548

Sari Himanen

sari.himanen@luke.fi

040 738 9873

www.ilmase.fi